

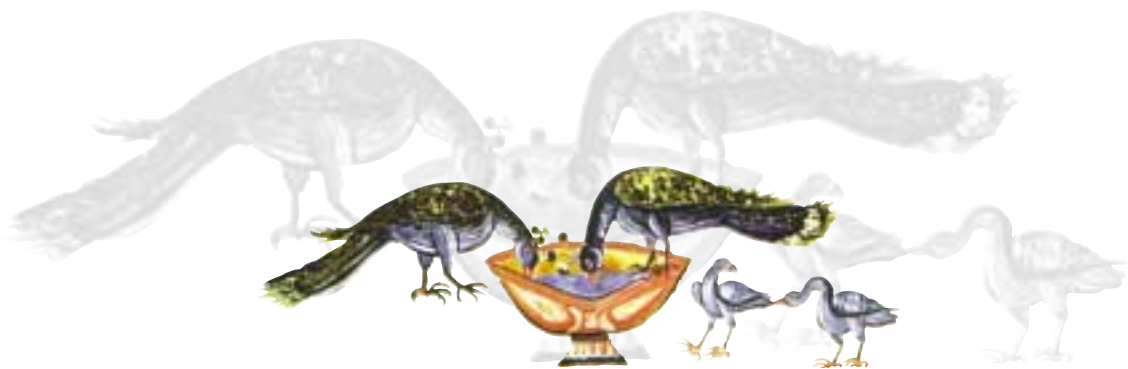
Ἑσαύκωσι

ΑΣΚΗΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΗ' - ΤΕΥΧΟΣ 95
ΑΝΟΙΞΗ 2006

-
- Ἐσχατος ἐχθρός καταργεῖται ὁ θάνατος
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΜΕΜΑΝ
 - Εἰ μή τό σημεῖον Ἰωῆ τοῦ προφήτου
ΙΩΑΝΝΗ ΚΑΛΟΜΟΙΡΟΥ
 - Πάθη καί ἀμαρτήματα
μέ ἀναφορές στή Μήδεια καί τή Φραγκογιαννού
ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΣ ΒΑΜΒΙΝΗ

ἔσχατος ἐχθρός καταργεῖται ὁ θάνατος

«**Ε**ὶ δὲ Χριστός οὐκ ἐγείγεται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν». Τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου παραμένουν καίρια γιά κάθε Χριστιανό μέχρι τίς μέρες μας. Πίστη στόν Χριστό, πρὶν ἀπό κάθε τι ἄλλο, σημαίνει ἐμπιστοσύνη στό γεγονός ὅτι ὁ Κύριος δέν παρέμεινε στό μνήμα· ὅτι ἡ ζωὴ ἀνέτειλε ἀπὸ τόν θάνατο· ὅτι στήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν ὁ τυραννικός, ἀναγκαστικός νόμος τῆς θνητότητας πού δέν ἀνέχεται καμία ἐξαιρέση, κατέρρευσε καί νικήθηκε ἔσωθεν.

Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ συγκροτεῖ τήν καρδιά τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καί τοῦ Χριστιανικοῦ Εὐαγγελίου. Καί, ὅσο παράδοξο κι ἂν ἀκούγεται, στήν καθημερινή ζωὴ τῶν Χριστιανῶν τῶν ἡμερῶν μας ὑπάρχει ἐλάχιστος χῶρος γι' αὐτή τήν πίστη. Παραμένει ἓνα γεγονός θολό, συσκοτισμένο. Κι ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι δέν ἔχουν ἐπίγνωση τῆς σημασίας τοῦ γεγονότος, συγχρόνως δέν τό ἀπορρίπτουν ἀλλά μέ κάποιον τρόπο τό ἀποφεύγουν καί πάντως δέν τό βιώνουν ὅπως οἱ πρῶτοι Χριστιανοί. Ἐάν συμμετέχουν στίς ἀκολουθίες ἀκοῦνε βεβαίως τήν ἐπαναλαμβανόμενη χαρμώδης εἶδηση: «Θανάτῳ θάνατον πατήσας», «κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος» καί «νεκρός οὐδείς ἐν τῷ μνήματι». Ἀλλά ἂν ἐρωτηθοῦν τί σκέφτονται γιά τόν θάνατο, συχνά (ἀλίμονο, πολὺ συχνά) θά ἀπαντήσουν —σὴν καλύτερη τῶν περιπτώσεων— μέ κάποιες ἀσυνάρτητες βεβαιότητες γιά τήν ἀθανασία τῆς ψυχῆς καί γιά τήν ἐπιβίωσή της σέ κάποιον κόσμον πέρα ἀπὸ τόν τάφο, μιὰ πίστη πολὺ διαδεδομένη ἤδη πρὶν τόν Χριστιανισμό.

Κι ὅμως συμβαίνει νά εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητο νά σκεφτοῦμε πᾶν σ' αὐτό τό γεγονός, γιατί δέν πρόκειται ἀπλά γιά τήν «ἀθανασία τῆς ψυχῆς», ἀλλά γιά τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ καί τήν δική μας ἐξανάσταση στό τέλος τῶν καιρῶν. Ἐάν ὁ Χριστός δέν ἀναστήθηκε, τότε τό Εὐαγγέλιο εἶναι ἀπάτη. Ἀλλά ἐάν ὁ Χριστός ἀναστήθηκε, τότε ὅλες οἱ προ-χριστιανικές ἐκδοχές καί ἐρμηνεῖες περὶ «ἀθανασίας τῆς ψυχῆς» παραμερίζονται. Τότε ὀλόκληρο τό ζήτημα τοῦ θανάτου ἐμφανίζεται κάτω ἀπὸ μιὰ ἐντελῶς διαφο-

ρετική όπτική. Ἡ Ἀνάσταση ζητᾶ ἀπό μᾶς μία στάση καί αντίληψη ἀέναντι στόν θάνατο ριζικά διαφορετική ἀπό τίς συνηθεῖς θρησκευτικές ἐξηγήσεις. Μία αντίληψη πού στήν πραγματικότητα ἐρχεται σέ ἀντίθεση μέ ὅλες αὐτές τίς ἐρμηνεῖες.

Πρέπει μέ εἰλικρίνεια νά παραδεχθοῦμε ὅτι ἡ κλασσική πίστη στήν ἀθανασία τῆς ψυχῆς καταργεῖ τήν πίστη στήν ἀνάσταση, γιατί ἡ ἀνάσταση ἀφορᾶ στήν οὐσία τῆς ὄχι μόνο τῆν ψυχή, ἀλλά καί τό σῶμα. Ἡ ἀνάγνωση τοῦ Εὐαγγελίου δέν ἀφήνει καμιά ἀμφιβολία γι' αὐτό. Ὅταν οἱ Ἀπόστολοι εἶδαν τόν ἀναστημένο Χριστό νόμισαν πῶς βλέπουν ἕνα φάντασμα ἢ ἕνα ὄραμα. Τό πρῶτο μέλημα τοῦ Χριστοῦ ἦταν νά τούς δώσει μία αἴσθηση τῆς πραγματικότητας τοῦ σώματός Του. Παίρνει τροφή καί τήν τρώγει ἐνώπιόν τους. Καλεῖ τόν ἐπιφυλαχτικό Θωμᾶ νά ψηλαφίσει τό σῶμα Του, νά βεβαιώσει τήν Ἀνάσταση μέ τό ἄγγιγμα τῶν δακτύλων του. Καί ὅταν οἱ Ἀπόστολοι πιστεύουν, κέντρο τοῦ κηρύγματός τους γίνεται ἀκριβῶς τό εὐαγγέλιο τῆς Ἀνάστασης — ἡ σάρκινη πραγματικότητά της. Καί πρωταρχικό μυστήριο τῆς Ἐκκλησίας γίνεται ἡ Μετάληψη τοῦ Σώματος καί Αἵματος τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ. Μέ αὐτή τήν πράξη, γράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, «κηρύσσοντας τόν θάνατο τοῦ Κυρίου, ὁμολογοῦμε τήν Ἀνάστασή Του».

Ἄς μὴν μιλήσουμε ἐδῶ γιά ὅσους ἀπορρίπτουν τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ ἐπειδῆ ἀρνοῦνται τήν ἴδια τήν ὑπαρξη τοῦ Θεοῦ. Μεγαλύτερη σημασία ἔχει ἐκεῖνο τό εἶδος τοῦ συσκοτισμοῦ ἀνάμεσα στούς πιστούς πού, κατά ἕναν περὶεργο τρόπο, συνδέουν τήν ἐορτή τοῦ Πάσχα μέ μία, λανθάνουσα ἴσως πάντως οὐσιαστική, ἄρνηση τῆς Ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ. Στή διάρκεια τῆς ιστορικήσ πορείας τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔχει προκύψει ἕνα εἶδος ἐπιστροφῆσ στήν προ-Χριστιανική κατανόηση τοῦ θανάτου: αὐτή βασιζέται καταρχήν στήν ἀποδοχή ὅτι ὁ θάνατος εἶναι «νόμος τῆσ Φύσης», δηλαδή ἕνα φαινόμενο μέ τό ὅποιο κανεῖσ πρέπει νά συμβιβαστεῖ ἀνεξαρτήτως τῆσ ἀπανθρωπείας καί τῆσ ἀλογίας του. Καί ἀφοῦ τό ἀποδεχτεῖ, νά μεταποίσει τήν πηγή τῆσ ἀθάνατης ζωῆσ σέ κάποιον ἐξωγήινο κόσμο πέρα ἀπό τόν τάφο. Ὁ Πλάτωνας,

για παράδειγμα, και οι αναρίθμητοι μαθητές του δίδαξαν ότι ο θάνατος είναι άπελευθέρωση της ψυχής από το σώμα. Ένω αυτή τήν έννοια, ή πίστη στην ανάσταση του σώματος όχι μόνο καταντάει άνώφελη, αλλά επίσης άκατανόητη, κι άκόμα ψευδής και πλανεμένη.

Προκειμένου νά άντιληφθούμε όλόκληρη τήν ουσία τής χριστιανικής πίστης στην Άνάσταση, θά πρέπει νά ξεκινήσουμε άπό τήν σύλληψη και κατανόηση του σώματος και του θανάτου, γιατί έδω βρίσκεται ή ρίζα τής παρεξήγησης άκόμα και άνάμεσα στους χριστιανούς. Στίς μέρες μας έχουμε σταδιακά σταματήσει νά έρμηνεύουμε τήν κατάσταση των νεκρών υπό τό Φως τής Άνάστασης του Χριστού. Βεβαιώνουμε ότι ο Χριστός άνέστη εκ νεκρών, αλλά για τους έαυτούς μας άρκούμαστε νά μιλήσουμε για πίστη στην άθανασία τής ψυχής, στην όποία Έλληνες και Ίουδαίοι πίστευαν αιώνες πριν τον Χριστό όπως κάνουν και οι πιστοί κάθε θρησκείας χωρίς εξαίρεση σήμερα. Για μία τέτοια άθανασία ή Άνάσταση του Χριστού (όσο παράδοξο κι άν άκούγεται) δεν είναι παρά περιττή και έπουσιώδης.

Η θρησκευτική συνείδηση υποθέτει ότι ή Άνάσταση του Χριστού είναι πάνω άπ' όλα ένα θαύμα, πράγμα για τό όποιο βέβαια δεν ύπάρχει άμφιβολία. Άλλά για τόν μέσο θρησκευτικό άνθρωπο είναι θαύμα μέγα: τό ύπέρτατο θαύμα που παραμένει «μοναδικό» και χαρακτηρίζει τόν Χριστό. Άπό τή στιγμή όμως που αναγνωρίζουμε τόν Χριστό ως Θεό, τό θαύμα παύει νά είναι τέτοιο κατά μία έννοια: Ο Θεός είναι παντοδύναμος, ο Θεός είναι Θεός και μπορεί νά πράξει τά πάντα! Οτιδήποτε κι άν σημαίνει ο θάνατος του Χριστού, ή θείκη του δύναμη δεν θά του έπέτρεπε νά παραμείνει στό μνήμα. Αυτή δηλαδή ή κατανόηση του γεγονότος δεν είναι παρά μία άποσπασματική έρμηνεία του γεγονότος τής Άνάστασης του Χριστού. Η χαρά των πρώτων Χριστιανών, που βιώνεται και σήμερα μέσα στις εκκλησίες, στη δραματουργία και τήν ύμνογραφία και ιδιαίτερα στην άσύγκριτη γιορτή τής ημέρας του Πάσχα, δεν άποσυνδέει τήν Άνάσταση του Χριστού άπό τήν ανάσταση όλόκληρης τής κτίσης ή όποια πηγάζει άπό

τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ. Ἐορτάζοντας μιά ἐβδομάδα πρὶν τό Πάσχα τήν ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου, ἡ Ἐκκλησία μέ δέος ἀλλά καί χαρά ἐπιβεβαιώνει ὅτι πρόκειται γιά ἓνα θαῦμα πού ἀφορᾷ σέ ὅλη τήν κτίση. Ὡστόσο στό νοῦ τῶν πιστῶν αὐτά τά ἀδιαχώριστα γεγονότα —τῆς πίστεως στήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ καί τῆς πίστεως στήν ἀνάσταση τῆς κτίσεως πού ἐγκαινίασε ὁ Κύριος— ἔχουν μέ κάποιον τρόπο χωριστεῖ μεταξυ τους.

Ἡ αἰτία αὐτοῦ τοῦ παράδοξου διχασμοῦ βρίσκεται σέ μιά κατανόηση τοῦ θανάτου πού θέλει τήν ψυχή νά χωρίζεται ἀπό τό σῶμα. Ὁ «θησκευτικός» κόσμος ὅλων τῶν ἐποχῶν διδάσκει ὅτι ὁ χωρισμός τῆς ψυχῆς ἀπό τό σῶμα θά πρέπει νά λογίζεται ὄχι ἀπλά «φυσικός» ἀλλά καί θετικός καί ἐποικοδομητικός· ὅτι σ' αὐτόν πρέπει νά βλέπουμε τήν ἀπελευθέρωση τῆς ψυχῆς ἀπό τό σῶμα τό ὁποῖο τήν ἐμποδίζει νά ἐξαγνισθεῖ, νά γίνει πνευματική, οὐράνια καί εὐλογημένη. Καθώς γιά τήν ἀνθρώπινη ἐμπειρία τό κακό, ἡ ἀσθένεια, ὁ πόνος καί τά πάθη ἐφορμοῦν ἀπό τό σῶμα, ὁ σκοπός καί τό νόημα τῆς θησκευείας καί τῆς θησκευτικῆς ζωῆς ἀναπόφευκτα γίνεται ἡ ἀπολύτρωση τῆς ψυχῆς ἀπό τή «φυλακή» τοῦ σώματος —μία ἀπελευθέρωση πού στόν θάνατο βρίσκει τό πλῆρες νόημά της. Πρέπει ὥστόσο νά τονιστεῖ ὅτι αὐτή ἡ κατανόηση τοῦ θανάτου δέν εἶναι χριστιανική καί δέν συμβιβάζεται μέ τήν πίστη στόν Χριστό. Ἡ Ἐκκλησία κηρύσσει ὅτι ὁ θάνατος εἶναι κακό. Δέν εἶναι μέρος τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Εἰσήλθε ὁ θάνατος στόν κόσμο καί τόν ὑπέταξε στόν ἑαυτό του ἀντίθετα στό σχέδιο καί τήν πρόνοια τοῦ Θεοῦ, σέ σύγκρουση μέ τό θέλημά Του γιά τήν ἀνθρώπινη κτίση, τήν κτίση καί τήν ζωή. Ὁ θάνατος εἶναι αὐτό πού ὁ Χριστός ἦρθε νά καταργήσει.

Ὁ Θεός δημιούργησε τόν ἄνθρωπο μέ σῶμα καί ψυχή, δηλαδή ταυτόχρονα ὑπαρξη πνευματική καί ὕλική· καί εἶναι ἀκριβῶς αὐτή ἡ ἄρρηκτη ἔνωση ψυχῆς καί σώματος πού καλεῖται σῶμα στίς Γραφές καί στό Εὐαγγέλιο. Ὁ ἄνθρωπος, ὡς δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἓνα ἔμφυχο σῶμα καί ἓνα σαρκωμένο πνεῦμα καί γιά τόν λόγο αὐτό κάθε μεταξύ τους διαχωρισμός εἶναι κάτι κακό. Ὁχι μόνο ἡ διάσπαση πού ἐπιφέρει ὁ θάνατος, μέ τήν

καταστροφή του σώματος, αλλά και κάθε παραβίαση αυτής της ένωσης πριν από τον θάνατο είναι πνευματική καταστροφή. Δηλώνουμε πίστη στη σωτηρία του κόσμου μέσω του σαρκωθέντος Θεού, που σημαίνει καταρχήν την αποδοχή της σαρκός και του σώματός του, όχι μίας «απομίμησης σώματος», αλλά ενός σώματος με την πλήρη έννοια της λέξεως. Έτσι, η Φυσική ζωή —αυτή που συνίσταται στο ανθρώπινο σώμα ζωοποιημένο από το πνεύμα— φθάνει στο τέλος της με τον θάνατο, εκεί που σαββατίζει η ψυχή και το σώμα. Όμως ο άνθρωπος δεν εξαφανίζεται με τον θάνατο, γιατί η Φθορά δεν είναι δυνατόν να καταστρέψει αυτό που ο Θεός κάλεσε στην ύπαρξη εκ του μηδενός. Αλλά ο άνθρωπος βυθίζεται στην Φυσική αδυναμία και την απώλεια.

«Έσχατος έχθρος καταργείται ο θάνατος», κηρύσσει το Χριστιανικό Ευαγγέλιο. Αυτή η κατάργηση του θανάτου ξεκίνησε όταν ο Υιός του Θεού από άπειρο έρωτα για μᾶς κατέβη οικειοθελῶς στον Ἄδη, γαμίζοντας το σκότος με το Φῶς και την ἀγάπη Του. Ἡ Ἀνάσταση εἶναι ἡ ἀναγέννηση του κόσμου στην ἀρχική του ὠραιότητα καὶ ἀκεραιότητα. Εἶναι ὁ πλήρης πνευματικός ἀγιασμός τῆς ὕλης καὶ ἡ καινὴ σάρκωση τοῦ πνεύματος τῆς ἐν Χριστῷ δημιουργίας. Ὁ κόσμος χαρίστηκε στον ἄνθρωπο ὡς ζῶη καὶ γι' αὐτό, σύμφωνα με τὴν ὀρθόδοξη διδασκαλία, ὁ Θεὸς δὲν θά τὸν ἐκμηδενίσει ἀλλὰ θά τὸν μεταμορφώσει σὲ «καινὴ γῆ καὶ καινοὺς οὐρανοὺς», σὲ ἔμψυχο ἀνθρώπινο σῶμα, σὲ ναὸ τῆς παρουσίας καὶ τῆς δόξας τοῦ Θεοῦ.

Πρωτ. Ἀλέξανδρου Σμέμαν
Μτφρ. Ἀ.Μ.

«εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου»

ε λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ, λέγει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, γιὰ τοὺς Ἰουδαίους εἶναι σκάνδαλο ἐνῶ γιὰ τοὺς Ἕλληνες εἶναι μωρία. Διότι, καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι καὶ Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν. Ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστόν καὶ τοῦτον ἑσταυρωμένον. Ὁ ἀπόστολος διακρίνει στή θρησκευτική ἀναζήτηση τῆς ἐποχῆς του τὰ χαρακτηριστικά τῆς αὐτάρκειας, πού ἐμποδίζουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ δεχτοῦν τὸν λόγο τοῦ σταυροῦ. Τὰ ἴδια προσκόμματα χαρακτηρίζουν τὴ μεταφυσικὴ ἀναζήτηση καὶ τῆς σημερινῆς ἐποχῆς. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει καὶ σήμερα ἀνάγκη τίς ἴδιες ψευδαισθήσεις ἰσχύος, κύρους, ἐξουσιαστικῆς οὐχύρωσης. Ἐχει ἀνάγκη τὴν βεβαιότητα πού προσπορίζει τὸ «σημεῖον», τὸ θαῦμα πού ἐπιζητοῦσαν οἱ Ἑβραῖοι γιὰ νὰ πιστέψουν, ἢ τὴ βεβαιότητα πού προσπορίζει ἡ σοφία, ἡ γνώση, ἡ ψευδαίσθηση τῆς κατοχῆς πού ἀσκεῖ ὁ ἄνθρωπος πάνω στὸν Φυσικὸ κόσμο. Ὑπάρχει μιὰ βαθεῖα σύνδεση ἀνάμεσα σ' αὐτὰ τὰ δύο, στὸ θαῦμα καὶ στὴ γνώση, πού ἔχει τὴ ρίζα τῆς ἀκριβῶς στὸ γεγονός ὅτι καὶ τὰ δύο προσπορίζουν ψυχολογικὴ βεβαιότητα, καὶ συχνά λειτουργοῦν συμπληρωματικά, ὥστε νὰ ἀπαλύνουν τὸ ἄγος τῆς ἀνασφάλειας καὶ τοῦ ὀρμέμφυτου φόβου πού καταλαμβάνει τὸν ἄνθρωπο, ὅταν αὐτὸς ἀρνεῖται νὰ κάνει τὸ ἄλμα τῆς ἐλευθερίας, πού τοῦ ζητᾶ ὁ Θεός. Ὁ ἄνθρωπος μένει ἔτσι μέσα στὰ ὄρια τῆς Φυσικῆς θρησκείας καὶ τῆς Φυσικῆς γνώσης, πού ἀκόμη κι ὅταν ντύνεται μιὰ σοβαροφάνεια καὶ ἐπιστημονικότητα ἔχει περιορισμένη ἐμβέλεια καὶ κρατᾶ τὸν ἄνθρωπο δέσμιο στὰ μέτρα μιᾶς ὑποβόσκουσας ἀλογίας.

Σ' αὐτὸ τὸ πλαίσιο εἶναι χαρακτηριστικὴ στίς μέρες μας ἡ ἐπίδραση πού ἀσκεῖ στὸ συλλογικὸ μας ἀσυνείδητο ἡ πρωτογενὴς ἀλογία τῶν ἀλχημιστῶν. Οἱ ἄνθρωποι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, μορφωμένοι καὶ ἀπαιδέυτοι, μοιάζουν νὰ ἀναζητοῦν τὴν ἀλήθεια σέ κάποια μορφή ψευδοπιστίας. Δέν ἔχει σημασία ἂν αὐτὴ εἶναι κρυμμένη πίσω ἀπὸ μυθικὲς ἢ μυθιστορηματικὲς συμβάσεις. Σ' ὅλες αὐτὲς τίς περιπτώσεις ἡ οὐσία εἶναι ὅτι ἡ οὐσία εἶναι κρυμμένη. Ἡ ἀπόκρυψη τῆς εἶναι συνώνυμη μέ τὴν ἀλογία τῆς. Ὅλες οἱ ἱστορίες συνομωσίας πού ὑπαινίσσονται ὅτι ἡ ἀλήθεια εἶναι καλὰ κρυμμένη εἴτε σέ μεσαιωνικά μυστικά, εἴτε σέ κρυπτογραφημένα βιβλία, σέ ἀπόκρυφους κώδικες καὶ

διδασκαλίες κάθε λογής, ή σέ κάποια μορφή άγνωστης ύλης, σέ δυνάμεις που ή γνώση τους προϋποθέτει ειδικές απόκρυφες σπουδές, δέν είναι άλλο από μιά ένστικτώδης έπιστροφή στην πρωτογενή άλογία τής Φυσικής Ήρσκειας. Ή ύποτιθέμενη Φυσική ίσχύς που προσπορίζει ή καλά κρυμμένη γνώση καθιστά εύλογη τήν απόκρυψη της και άποδεκτή τήν κατασπατάληση τών ψυχικών δυνάμεων που άπαιτεί ή αναζήτησή της. Έπίσης, καθιστά εύλογη τήν κατοχή της από έλάχιστους μύστες ή έν τέλει από τούς χάκερς τών κωδίκων, που όπως ό Προμηθέας, προσφέρουν μέ τή σειρά τους τήν κρυμμένη γνώση σέ μās τούς άμύητους. Μαγείες, μυστικές διδασκαλίες, Φυλαγμένα μυστικά, άθέατοι κόσμοι, άστρικοί σχηματισμοί, έσωτερικές δυνάμεις, άποτελούν τό «νέο» είδος έρμητισμού στό όποιο εισάγονται όι σημερινοί άνθρωποι έξ άπαλων όνύχων. Κάθε Φυσική Ήρσκειά άποτελεί μιά μορφή έρμητισμού, και κάθε έρμητισμός είναι σκοταδισμός, καθώς ανακυκλώνει τό ψευδεπίγραφο ύλικό του, ώστε αυτό νά μένει καλά κρυμμένο στό σκοτάδι, διότι δέν άντέχει νά Φανερωθεί στό Φως. Ή άλογία είναι τέτοια διότι δέν παραπέμπει πουθενά, στό βάθος δέν Φανερώνει τίποτε, και αυτή ή βαθύτερη ουσία της πρέπει νά παραμένει κρυφή.

Ό λόγος του σταυρού πηγάζει από τίς άκριβώς αντίθετες πνευματικές προσωτικές, διότι ύποδηλώνει τήν αυτοπαράιτηση του ανθρώπου από κάθε κατοχή ίσχύος, Φυσικής και πνευματικής. Ύποδηλώνει, άκόμη παραπέρα τήν αυτοπαράιτηση του Ίδιου του Θεού από αυτή τήν κατοχή. Ό λόγος του σταυρού δέν συνδέεται μέ κανένα μυστικό. Είναι ή άρνηση του θαιματος. «Εί υίός εί του Θεού καταβάτω νυν από του σταυρού». «Άλλους έσωσε, έαυτόν ού δύναται σώσει». Είναι λοιπόν σκάνδαλο για όσους αναζητούν τό θαιμα. Για όσους αναζητούν δέ τή «σοφία», είναι μωρία. Τί γνώση μās Φανερώνει αυτός που άρνήθηκε νά πέσει από τό πτερύγιο του ναού, στα χέρια τών άγγέλων, ώστε νά άποστομώσει τούς ύβριστές του και τώρα κρέμεται περιγελως, έρμαιος του Φθόνου και τής ανθρώπινης μικρότητας; Ποιό είναι τό νόημα έν τέλει αυτής τής άΦατης κένωσης του Θεού από κάθε έξουσιαστική δύναμη άπέναντι στη δημιουργία Του; Σέ έποχές άλλης ποιότητας και καλλιέργειας, ποιήτρια άγνω-

στης στίς μέρες μας ευαισθησίας στοιχιζόταν μέ τόν λόγο της άπέναντι στό άποκαλυμμένο μυστήριο του σταυρού: «Ήλωσας τάς παλάμας καί ήνωσας τά τό πρίν διεστῶτα. Καταστολή δέ Σῶτερ τῆ έν σινδόνι καί μνήματι πεπεδημένους έλυσας». «Κύματι θαλάσσης τόν κρύψαντα πάλοι διώκτην τύραννον, ύπό γῆς έκρυψαν τῶν σεσωσμένων οί παιδες». Μέ μία μονοκονδυλιά ποιητικῆς μαεστρίας, μέ λόγο πνιγμένο στόν πόθο που προσδίδει στους στίχους της άπαρομοίαστη δυναμική, ή Κασσιανή ή ποιήτρια χάραξε τήν ιλιγγιώδη Φιλοσοφική τομή που έρμηνεύει τόν κόσμο. «ΚαταΦιλῆσω τούς άχράντους σου πόδας, ὦν έν τῷ παραδείσῳ Εὐα τό δειλινόν κρότον τοῖς ὡσίν ήχηθεῖσα, τῷ Φόβῳ έκρύβη». Δέν ξέρω άν κάποιος πρίν άπό αὐτήν διανοήθηκε νά πει αὐτά που αὐτή τόλμησε, οὔτε νομίζω πως υπάρχουν άκόμη καί σήμερα πολλοί που καταλαβαίνουν τί ξεστόμισε μέ τους ὕμνους της αὐτή τότε. "Αν εμεῖς σήμερα άρκουδιζουμε προς τή χειρότερη μορφή άλογίας, ή Κασσιανή πρίν άπό δώδεκα αἰῶνες έρμήνευε τή λογικότητα.

Αὐτός ὁ Ἴδιος, λέγει ή ποιήτρια, δείχνοντας σαν διψασμένο έλάφι τό κέντρο τῆς δημιουργίας νά κρέμεται πάνω στόν σταυρό. Αὐτός που τόν θάβουνε σήμερα κάτω άπό τό χῶμα, αὐτός έκρυψε τόν διώκτη Φαραά κάτω άπό τά νερά τῆς Έρυθρᾶς. Αὐτός που σήμερα ή άμαρτωλή γυναίκα του Φιλᾶ τά πόδια, αὐτός ὁ ἴδιος μιλοῦσε μέ τήν Εὐα στόν παράδεισο. Αὐτός που κρέμεται στόν σταυρό, αὐτός ὁ ἴδιος δημιούργησε τόν κόσμο. Αὐτός, άπλώνοντας τά χέρια, ένωσε τό κτιστό μέ τό άκτιστο, τόν Θεό μέ τόν κόσμο, άσύγχυτα καί άδιαίρετα, σε μία μοναδική ένότητα, ὅπου κατοικεῖ τό νόημα. Ὅπου τό κτιστό παραπέμπει στό άκτιστο καί έχει τή δύναμη νά ζησει μέ τίς προδιαγραφές τῆς ζωῆς του άκτίστου. Αὐτός ένώνει στό πρόσωπό του τίς δυνάμεις του κτιστοῦ κόσμου μέ τίς δυνάμεις του άκτίστου Θεοῦ. Βάζει μέσα στή ζωή του κτιστοῦ τίς δυνατότητες καί τίς έέργειες τῆς Θείας ζωῆς.

Αὐτός, λέγει ή Κασσιανή, που ἦταν στήν άρχή, γεννιέται στό τέλος. Δέν έρχεται ὑπερβατικά, μέ ισχύ, ὡς Θεός, αλλά γεννιέται ταπεινά ὡς άνθρωπος, κατά νόμον, μέ σεβασμό άπόλυτο στή ζωή του κτιστοῦ, άδειάζοντας άπό τή Θεότητά Του καί άναλαμβάνοντας τήν κτιστότητα κατά πάντα.

Αυτός ο ίδιος πού γεννιέται ως άνθρωπος, πού σταυρώνεται ως άνθρωπος, πού πεθαίνει ως άνθρωπος, αυτός ο ίδιος είναι η αρχή του παντός. Έτσι συνέγραψε τά άκρα σε μιά άραφη ένότητα και έδωσε στό σύμπαν νόημα, κίνηση και προορισμό. Γι' αυτό ο κόσμος είναι λογικός, γι' αυτό άποτελεϊ εικόνα, γι' αυτό παραπέμπει κάπου, γι' αυτό ύπάρχει στον κόσμο τό νόημα, γι' αυτό οι ένέργειες του κόσμου εικονίζουν αυτό πού ο άνθρωπος έπιθυμεί, γι' αυτό ο άνθρωπος έπιθυμεί, γι' αυτό έρωτεύεται, γι' αυτό είναι ικανός νά νοσταλγει και νά κάνει τή νοσταλγία του τέχνη. Έτσι και η Κασσιανή γράφει ποιήματα, γιά νά μιλήσει γιά τό νόημα πού νοσταλγει. Χωρίς ανάγκη, χωρίς φόβο, αλλά μέ τήν έλευθερία της αγάπης, πού διαλέγεται μέ τον Θεό πρόσωπο προς πρόσωπο.

Έτσι έγινε η κτίση δοχείο του άγιου πνεύματος, δοχείο γεμάτο μέ τήν δύναμη και τήν ένέργεια της θείας ζωής. Έτσι έγινε «κόσμος», λογική άρμονία σχέσεων πού παραπέμπουν σε σκοπό, σε ύπαρκτικό λόγο. Λόγο έλεύθερο άπό κάθε καταναγκασμό, πού ζητά τήν έλευθερη άπάντηση του ανθρώπου στην αγάπη και στό κάλεσμα του Θεού. Πού ζητά άπό τον άνθρωπο τήν κένωσή του άπό τήν άλογία της ισχύος, της κρυμμένης γνώσης, και τήν άνταπόκρισή του στό κάλεσμα της ταπεινότητας, τή δική του συνδρομή στη λογικότητα πού παράγει τήν ύπαρξη ως σχέση ζωής φωτεινής και όχι σαν έπιβολή του ισχυρού επάνω στον άδύνατο.

«Τήν έν σταυρω σου Θεϊαν κένωσιν προορων Άββακούμ έξεστηκώς έβόα: Σύ δυναστων διέκοψας κράτος, αγαθέ, όμιλων τοις έν Άδη ως παντοδύναμος». Στά βάση της νοσταλγίας του ο προφήτης έξέστη. Στάθηκε έξω άπό τον κύκλο της άδηρητης Φυσικής ανάγκης πού χαρακτηρίζει κάθε κτιστό, έξω άπό τον κύκλο της αναγκαστικής έπιστροφής στό πρωταρχικό μηδέν. Βγήκε άπό τά όρια του κτιστού σε εκείνο τό παράδοξο σημείο, όπου στέκεται κάθε άνθρωπος γιά νά κοιτάξει απέναντι τον έαυτό του και όλη τή δημιουργία. Και τί είδε; Είδε αυτό πού ένω ηρθε στό τέλος ήταν στην αρχή. Ο Άββακούμ είδε τό μυστήριο της μετοχής του ανθρώπου στην αιωνιότητα. Είδε τό τέλος του δυνάστη θανάτου. Είδε τή δυνατότητα της μετοχής στη ζωή χωρίς όρια, νά άγκαλιάζει τους ζωντανούς και τους πεθαμένους.

Ποιό είναι όμως αυτό τό «Σημεῖο», πού μπορεῖ νά κάνει ἀπτή τήν ἀφατη δυνατότητα μιᾶς τέτοιας μετοχῆς; Σέ ποιά πραγματικότητα μετέχει ὁ ἄνθρωπος μέσα στά βᾶη τῆς νοσταλγίας του; Ποιό είναι αυτό τό «μέρος» τοῦ κόσμου ἀπ' ὅπου ὁ ἄνθρωπος κοιτᾶ τούς αἰῶνες; Ποιό ἄλλο ἄραγε ἀπό τόν ἴδιο τόν θρόνο τοῦ Δημιουργοῦ, ὅπου κάθησε ὁ ἄνθρωπος, ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρός; Αυτό τό ἴδιο τό σῶμα τῆς Ἀναστάσεως, τοῦ δεσπότη Χριστοῦ, ὁ ἄρτος ὁ μελιζόμενος καί μηδέποτε δαπανόμενος, ὁ «τούς ἐσθίοντας ἀγιάζων», αὐτός πού κοινωνοῦμε εἰς «ζῶην τήν αἰώνιον», αὐτός πού συγκεφαλαιώνει ὅλη τήν κτίση, πού ἀφθαρτίζει τήν σάρκα τοῦ καθενός ἀπό μᾶς, πού τήν μεταφέρει εἰς μαρτύριον, σέ ἀτέλειωτο διάλογο ἐρωτικῆς ἀγάπης, στους αἰῶνες τῶν αἰῶνων.

Ἰ.Κ.

πάδη καί ἁμαρτήματα

μέ ἀναφορές στη Μήδεια καί τή Φραγκογιαννού

Τάλαιν', ὡς ἄρ' ἤσθα πέτρος ἢ σίδαρος,
ἄτις τέκνων
ὄν ἔτεκες ἄροτον αὐτόχειρι μοῖρα κτενεῖς¹.

Τσι ἀπορεῖ —σχεδόν μοιρολογεῖ— ὁ χορός τῶν γυναικῶν τῆς Κορίνθου στή Μήδεια τοῦ Εὐριπίδη, οἱ ὁποῖες μόλις ἔγιναν αὐτήκοι μάρτυρες τοῦ Φριχτοῦ Φονικοῦ· δύο μικρά παιδιά τά θύματα καί δράστῆς ἢ μητέρα τους, μιά γυναίκα ἀπατημένη ἀπό τό σύζυγό της, τυφλωμένη ἀπό τήν ὀργή της, διψασμένη γιά ἐκδίκηση γιά τήν ἀτιμία πού τῆς ἔγινε. Ἡ ἴδια εἶχε λίγο πρὶν βεβαιώσει, «καί μανθάνω μέν οἶα δρᾶν μέλλω κακά./ θυμός δέ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων,/ ὅσπερ μεγίστων αἴτιος κακῶν βροτοῖς»².

Αἰῶνες ἀργότερα «ἡ θεία-Χαδούλα, ἡ κοινῶς καλουμένη Γιαννού ἢ Φράγκισσα», γυναίκα βασανισμένη στή ζῆση, σεργιανάει στίς σελίδες τοῦ Παπαδιαμάντη, ὅπως στίς αὐλές, στά περιβόλια, στίς ρεματιές τοῦ νησιοῦ της καί σπέρνει τό θάνατο στά μικρά κορίτσια, γιατί ὁ νοῦς της «εἶχεν ψηλώσει» καί «ἠσθάνετο ἀγρίαν χαράν» νά πνίγει θηλυκά, πού ἡ γέννησή τους βάσανα κι ἔγνοιες γιά τούς γονεῖς καί γιά τά ἴδια σήμαινε. Τέσσερα ἔσπαρξε τό χέρι της στό θάνατο, ἕνα τό σκότωσε ἡ εὐχή της καί μόνο καί γιά ἄλλα, μιά δύο φορές, δέν πρόλαβε νά ἀποτελειώσει τό φοβερό της ἔργο.

¹ Βέβαι' ἀπό πέτρα πλάστικες ἢ σίδηρο ἔχεις γίνει/ πού μπόρεσες τῶν σπλάχνων σου τῶν ἴδιων τῆ σπορά/ πού μοναχή τῆ γέννησες, βαρειόμοιρη, μονάχη/ ν' ἀποθέρσιεις σύρριζα κι ἔτσι ἄκαρδη, σκληρά. (Εὐριπίδη Μήδεια, στίχοι 1279-1281 ἀπό τό Euripidis, Fabulae, t.1, Oxford Classical Texts, ἔκδ. Καρδαμίτσα. Ἀπό τήν ἐκδοση αὐτή ἀντλοῦνται ὅλα τά χωρία. Ἕμμετρος μετάφραση Παναγῆ Λεκατσᾶ, Βιβλιοθήκη Ἀρχ. Ἑλλ. Πεζογρ. καί Ποιητῶν, ἔκδ. Ἰ. Ζαχαρόπουλος).

² Καλά τό ξέρω τί ναι αὐτό τό κρῖμα/ πού πάω νά κάμω/ μά τό λογικό μου/ νικᾶ ἡ ὀργή, πῶναι στίς πῶ μεγάλες/ τ' ἀνθρώπου συμφορές ἢ μόνη αἰτία. (Εὐριπίδη Μήδεια, στίχοι 1078-1080, μτΦρ. ὅ.π.)

Τίς Φωνές τους τίς ἄκουγε «μέσα εἰς τήν ψυχὴν της, ὅπου ὑπῆρχε σκοτεινὴ, σπηλαιώδης ἠχώ... Κ' ἐνόμιζεν ὅτι ἔφευγε τὸν κίνδυνον καὶ τὴν συμφορὰν, καὶ τὴν συμφορὰν καὶ τὴν πληγὴν τὴν ἔφερε μαζί της. Κ' ἐφαντάζετο ὅτι ἔφευγε τὸ ὑπόγειον καὶ τὴν εἰρκτὴν, καὶ ἡ εἰρκτὴ καὶ ἡ Κόλασις ἦτο μέσα της»³.

Τὴ σύζευξη τῶν δύο κειμένων, πέρα ἀπὸ τὴν κοινὴ ἀναφορὰ τους σέ Φόνους μικρῶν παιδιῶν, θά μπορούσε νά συνοψίσει ἡ διαπίστωση τοῦ Ἰάσονα, ὁ ὁποῖος στήν πρῶτη του συνομιλία μέ τὴ μαινόμενη Μήδεια λέει: «οὐ νῦν κατεῖδον πρῶτον ἀλλά πολλὰκις/ τραχεῖαν ὀργὴν ὡς ἀμήχανον κακόν»⁴. Ὁ λόγος αὐτός τοῦ Ἰάσονα, ἀναφορικός στό δικό του παρόν καὶ σέ γνωστές του ἱστορίες παλιότερες, συνιστᾷ σχεδόν ἀξιωματικὴ διαπίστωση, ὅχι μόνο γιὰ τὴν περὶπτωσι τῆς Φραγκογιαννοῦς, τῆς Φόνισσας, ἀλλά καὶ γιὰ τὴν καθημερινὴ ζωὴ τοῦ μεταπτωτικοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει, στήν ὁποία τό κακό ὡς ὀργή, θυμός, μῖσος, ὑπερηφάνεια, ἀλαζονεία, ἀπόγνωσι, ζήλια καὶ τόσα ἄλλα, ἔχει παρεισφρήσει.

Ἡ στάσι τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὕας, πού θῆλυσαν νά πραγματοποιήσουν τὴ ζωὴ μέ τὴν δική τους δύναμι καὶ ὅχι μέ τὴν δύναμι τοῦ Θεοῦ, συγκεφαλαιώνει τό γεγονός τῆς πτώσι τῆς κτιστῆς Φύσεως. Ἐνα γεγονός πού μᾶς δίνει μιὰ εἰκόνα γιὰ τὴ δυνατότητα ἐλευθερίας κάθε ἀνθρώπου νά ἀρνηθῆ τὸν Θεό.

Στὴ νέα αὐτὴ πραγματικότητα τῆς ἐγκατάλειψι τοῦ ἀγαθοῦ καὶ μόνο ὁ ἀνθρώπος ἀποκτᾷ τὴν ἐμπειρία τοῦ κακοῦ, ἀφοῦ τό κακό δέν ὑφίσταται ὡς ὄν. Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καὶ μέ τὰ πάθη.

Τὰ πάθη εἶναι ἀσθένεια ἐσωτερική, σημεῖα τῆς ἀμαρύσι τοῦ κατ' εἰκόνα, στρέβλωσι καὶ ἀπομάκρυνσι τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν Φυσική τους κίνηση πρὸς τό Θεό. Οἱ Πατέρες τῆς

Ἐκκλησίας, μιλώντας γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ καὶ υἰεία τοῦ ἀνθρώπου, διακρίνουν —κάποτε μέ ἀνατομική ἀκρίβεια— τὴν κατὰ Φύσιν ἀπὸ τὴν

³ Ἡ Φόνισσα, Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης, Ἔπαντα, κριτικὴ ἔκδοσι Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Ἐκδ. Δόμος, τ. 3, σ. 484.14-17. (Ὅλες οἱ παραπομπές στό ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη γίνονται σέ αὐτὴ τὴν ἔκδοσι)

⁴ Ἡ πρῶτη δὲ Φορὰ δέν εἶναι τώρα/ πού τί κακό ἡ ὀργὴ ὀλέθριον εἶναι/ κατάλαβα· πολλές ὡς τώρα τῶδα. (Εὐριπίδη Μήδεια, σίχοι 446-447)

παρά Φύσιν κίνηση ἢ ζῶη. Στήν κατά Φύσιν κατάσταση οἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς, τό λογιστικό, τό ἐπιθυμητικό καί τό θυμακό, εἶναι στραμμένες πρὸς τόν Θεό, κινουῦνται πρὸς τήν ἀναζήτησή του· ἐκεῖ ἔχουν θῆση καί

οἱ ἀρετές. Ἀντίθετα στήν παρά Φύσιν κατάσταση οἱ ψυχικές δυνάμεις ἀπομακρύνονται ἀπό τόν Θεό, στρέφονται στήν ὕλη καί προσπαθοῦν νά ἀντλήσουν ζῶη ἀπό αὐτήν· ἐκεῖ ἐμφανίζονται τά πάθη, τά ὅποια μόνο τότε ἀποκοτῶν οὐσία καί ὑπόσταση. Καί τά πάθη δηλαδή, ὡς ἀσθένεια τῆς

ψυχῆς, ἀνήκουν στά μὴ ὄντα, καθὼς ὁ Θεός δέν εἶναι κτίστης παθῶν⁵· οἱ ἀνθρώποι εἴμαστε ἐκεῖνοι πού «τά συστατικά τῆς φύσεως ἰδιώματα εἰς πάθη μετηνέγκαμεν»⁶, γιατί, ὅπως ἐξηγεῖ ὁ ἔμπειρος λόγος τοῦ ὀσίου Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, ἐάν τά πάθη φυσικῶ τῷ τρόπῳ ἦταν μέρος τῆς ψυχῆς, δέν θά πρὸέρχονταν βλάβη ἀπό αὐτά, γιατί ὅσα ἔχουν κοινή καταγωγή δέν λυμαίνονται τήν ἴδια τους τή Φύση (λόγος πγ').

Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής κάνει τή διάκριση ἀνάμεσα στή χρήση καί τήν παράχρηση τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς, ταυτίζοντας τήν παράχρηση μέ τήν ἐμπαθῆ παρά Φύσιν κατάσταση καί τή χρήση μέ τήν ἐνάρετη ζῶη, στήν ὅποια ἀξίζει νά σημειωθεῖ ὅτι δέν ἐξαφανίζονται τά πάθη, δέν νεκρώνονται, ἀλλά μεταστρέφονται⁷. πρὸσανατολίζονται στήν ἀναζήτηση τοῦ Θεοῦ καί στή σύν αὐτῶ καί ἐν αὐτῶ ζῶη. Ἐξάλλου ὑπάρχουν καί μὴ ψεκτά πάθη, ὅπως ἡ πείνα, ἡ δίψα ἢ ἀκόμα ὁ φόβος τοῦ θανάτου, «τά κατ' ἀνάγκην ἀκούσια ὡς ἀδιάβλητα πάθη λεγόμενα, ἃ καί παρακολουθήματα καί φυσικά ἰδιώματα οἱ Πατέρες ἐκάλεσαν», ὅπως ἀναφέρει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης⁸.

Τά πάθη διακρίνονται ἀπό τήν ἁμαρτία, δέν ταυτίζονται μέ αὐτή. Ἐνῶ τό πάθος εἶναι ἀσθένεια ἐσωτερική τῆς ψυχῆς, οἱ ἁμαρτίες εἶναι ἐνέργειες τῶν

⁵ Ἰωάννου Σιναΐτου, Κλίμαξ, σελ. 131, μά

⁶ Ἰωάννου Σιναΐτου, Κλίμαξ, σελ. 142, μά

⁷ Μητρ. Ἱεροθέου Σ. Βλάχου, Ὁρθόδοξη Ψυχοθεραπεία (πατερική θεραπευτική ἀγωγή), τ.1,

Ἐκδ. Ἱ. Μ. Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου, 1992, σελ. 236 καί 237.

⁸ Φιλοκαλία Β', σελ. 233.

παθῶν καὶ ὅπως χαρακτηριστικά ἔχει γραφεῖ, μωροεῖ ὁ ἀνθρώπος νά εἶναι γεμάτος ἀπό πάθη καὶ νά μὴ τό γνωρίζει, νά μὴ μωροεῖ νά τό ἀντιληφθεῖ ἐπειδὴ δέν συνέβη νά ἐκδηλωθοῦν αὐτά μέ κάποιο ἀμάρτημα. Καί ἀντίστροφα, βέβαια, συμβαίνει κάποιο ἀμάρτημα νά ἐπαναλαμβάνεται συχνά κι ἔτσι νά χρονίζει μέσα στήν ψυχή· τότε γίνεται πάθος. Κάτι τέτοιο ἄλλωστε συνέβη καί στή Φραγκογιαννού, ἡ ὁποία μετά τόν πρῶτο Φόνο καί παρὰ τίς τύψεις, πού κατά καιρούς ἐνιωθε, δέν μωροῦσε νά ἀντισταθεῖ στή θέα τῶν μικρῶν κοριτσιῶν· ἄπλωνε ἀμέσως τό χέρι της καί τά πῆξε στό λαιμό.

Στή Φραγκογιαννού μωροῦν νά ψηλαφηθοῦν καί τά στάδια τῆς ἐξέλιξης ἑνός λογισμοῦ σέ πάθος, ὅπως τά διέκριναν καί μίλησαν γι' αὐτά οἱ Πατέρες. Ἀρχικά πρὸςβάλλεται ὁ νοῦς της ἀπό τόν λογισμό ὅτι τά θηλυκά γεννιοῦνται γιά νά δημιουργοῦν στούς ἄλλους βάσανα καί νά ὑποφέρουν καί τά ἴδια. Ὁ λογισμός αὐτός χρονίζει μέσα της καί κατά κάποιο τρόπο τήν «πείθει» ὅτι ὁ θάνατος τῶν κοριτσιῶν εἶναι ἡ καλύτερη λύση γιά ὅλους. Ἀκολουθεῖ ἡ συγκατάθεση στόν λογισμό, ἡ ἐνήδουνη συμφωνία μέ αὐτόν, ἡ «ἄγρια χαρά» τῆς Φόνισσας καί τελικά ἡ πρᾶξη, ἡ ἀμαρτία, πού, ἀφοῦ πολλές φορές ἐπαναληφθεῖ, γίνεται πάθος.

Στά Φιλοκαλικά κείμενα γίνεται ἀκόμα λόγος γιά πάθη πού γεννοῦν ἄλλα καί γιά πάθη πού ἀπό ἄλλα γεννιοῦνται. Μητέρα τῶν παθῶν θεωρεῖται ἡ Φιλαυτία, «ἡ πρὸς τό σῶμα ἐμπαθῆς καί ἄλογος Φιλία»⁹, αὐτή πού ἔφερε τελικά τήν καταστροφή καί στήν αὐλή τοῦ βασιλιά τῆς Κορίνθου· «...πᾶς τις αὐτόν τοῦ πέλως μᾶλλον φιλεῖ, οἱ μὲν δικαίως, οἱ δέ καί κέρδους χάριν»¹⁰, ἀναφωνεῖ ὁ παιδαγωγός τῶν παιδιῶν τῆς Μήδειας κι ἐκείνη μετά τό ἀνοσιούργημά της δηλώνει μὲν ὅτι λυπᾶται, ἀνακουφίζεται ὅμως ὁ πόνος της ἀπό τήν ἐκδίκηση, ἀπό τήν ἱκανοποίηση τοῦ ἐγωισμοῦ της¹¹.

⁹ Ἀγ. Μάξιμος Ὁμολογητής, Φιλοκαλία Β'.

¹⁰ ...πιοτέρο ἀγαπᾶει/ καθίεις παρὰ τόν ἄλλον τόν ἑαυτό του/ἢ γιατί τ' ἄδικο δέ βλέπει, ἢ πάλι/ γιατί συμφέρο τοῦ εἶναι. (Εὐριπίδης Μήδεια, στίχοι 86-87)

¹¹ Ἰά: Καυτή γε λυπῆ καὶ κακῶν κοινωνός εἶ/ Μή: σάφ' ἴσθι· λυεῖ δ' ἄλγος, ἦν σύ μὴ ἴγγελας. Μτφρ. Ἰά: Ἀλλά κι ἐσύ πονᾶς κι ἀπό τίς ἴδιες γέυεσαι συμφορές/ Μή: Σωστό· μά παύει τήν πίκρα μου ἡ δίκη σου ἢ δυστυχία. (Εὐριπίδης Μήδεια, στίχοι 1361-1362)

Ἐκ τῆς Φιλανθείας γεννιῶνται ἡ Φιλανθρωπία, ἡ γαστριμαργία καί ἡ κενοδοξία, ἀπό τίς ὁποῖες ἀκολούθως πηγάζουν ὅλα τὰ ὑπόλοιπα νοσήματα τῆς ψυχῆς. Ἡ Φιλανθρωπία καί ἡ Φιλοκτημοσύνη δηλώνουν τήν προσήλωσιν εἰς τὴν ὑλὴν καί ἐνίοτε τήν λατρείαν τῆς· ἡ γαστριμαργία καί τὰ συνακόλουθά τῆς σαρκικά παραπτώματα εἶναι ἡ ὑποδούλωση εἰς τὴν ὀρμέμφυτον ἀνάγκην καί ἐπιθυμίαν καί ἡ κενοδοξία, πού ὁδηγεῖ εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν καί τὸν φθόνον, μωροεὶ ὑπόουλα νὰ κρύβεται ἀκόμα καί πίσω ἀπὸ τίς ἐξωτερικά ἐνάρητες καί Φιλάνθρωπες πράξεις. Ἄλλωστε καί ἡ Φραγκογιαννοῦ ἠσύχαζε τῆ συνείδησός τῆς μέ τὴν πρόφασιν τῆς Φιλανθρωπίας καί μονολογοῦσε: «Δέν τό ἔκαμα γιά κακό»¹²!

Ἡ κορύφωσις τῆς ἐξωτερικῆς καί κυρίως τῆς ἐσωτερικῆς δράσεως στά δύο λογοτεχνικά κείμενα ἀναφορᾶς προδίδει τήν ἀθλία καί φοβερή κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποία περιέρχεται ὁ ἐμψαθῆς ἀνθρώπος. Ἡ Μήδεια, ἀνίκανη νὰ σηκώσῃ τό βάρος τῆς ἀδικίας καί τῆς ἐξαπάτησεως, τοῦ θιγμένου ἐγωισμοῦ τῆς, λέει ὅτι προτιμᾷ νὰ πεθάνῃ καί στή συνέχειαν παλεύει μέσα τῆς Φριχτάς μέ τὴν ἀπόφασιν νὰ σκοτώσῃ τὰ ἴδια τῆς τὰ παιδιά, ἀλλά τελικά ὁ θυμός καί τό μῖσος ὀπλιζοῦν τό χεῖρ τῆς. Ἡ Φραγκογιαννοῦ ἐπίσης παλεύει μέ τίς Φωνές πού ἀκούει μέσα τῆς, παλεύει μέ τόν ἑαυτό τῆς, καί σέ νηφάλεις στιγμῆς τοῦ ἀναγνωρίζει καί ἐπισημαίνει τήν ἀμαρτίαν καί προσπαθεῖ νὰ βρεῖ κίνητρο νὰ νικήσῃ τόν δισταγμόν καί νὰ ὁδηγηθῇ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν. Δέν νιώθει ἄξια νὰ μωεῖ σέ ἐκκλησιάκι πού λειτουργεῖται συχνά, στή γλῶσσαν τῆς ἔρχονται αὐτόματα σέ στιγμῆς φόβου καί ἀνησυχίας τροπάρια καί ἡ προσευχή «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ...» κι ἐπιθυμεῖ νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τὰ δεσμά τοῦ πάθους τῆς· θέλει καλύτερα νὰ πεθάνῃ ἢ νὰ γίνῃ πουλί νὰ πετάξῃ καί νὰ φύγῃ μακριά, γιά νὰ ἀρχίσῃ ἄλλου μιά νέα ζωὴ ἢ ἀπλά νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ αὐτήν, πού συμφορῆς εἶναι γεμάτη. Παρόλα αὐτὰ μωροστά εἰς τὴν ἐξομολόγησιν εἶναι ἀναβλητικὴ — πάντοτε ἐξάλλου τυπικά ἐξομολογοῦνταν- καί ὁ ἐσωτερικὸς ἔλεγχος παύει αὐτόματα, κάθε φορὰ πού βρῆσκει μωροστά τῆς κορίτσι μικρό· τυφλώνεται, θολώνει.

Αὐτὴ ἀκριβῶς εἶναι ἡ δράσις τῶν παθῶν στὸν ἀνθρώπον· εἶναι σκοτασμός

¹² Ἡ Φόνισσα, 3, 475-35

καί τύφλωσι, νέκρωσι τοῦ νοῦ καί στέρησι τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀπομάκρυνσι ἀπό τήν πορεία πρὸς τό καθ' ὁμοίωσιν. Ὁ ἀνθρώπος μοιάζει μέ ἀέτρα ἢ σίδηρο¹³ καί ζεῖ ἀγνοώντας τόν Θεό, προσηλωμένος στά κτίσματα, πού ἀπό μόνα τους εἶναι ἀδύνατο νά τοῦ προσφέρουν ἐλπίδα καί νόημα ζωῆς. Τά πάθη φυλακίζουν τήν ψυχή καί ἐτοιμάζουν τόν θάνατό της, πού ἄν καί προηγῆται τοῦ βιολογικοῦ θανάτου, εἶναι σκληρότερος καί χειρότερος ἀπό αὐτόν, καθώς εἶναι ἡ ἐν ζωῇ πρόγευσι τῆς κόλασης.

Ἡ βίωσι, βέβαια, αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς κατάστασις εἶναι δυνατό νά κινητοποιήσῃ τόν ἀνθρώπο, νά ἀφυπνίσῃ τή συνείδησή του καί νά τόν ὀδηγήσῃ ἐκεῖ ὅπου μπορεῖ νά βρεῖ ἀνάπαυσι καί νά κερδίσῃ τήν κατά φύσιν ζωή· ἐκεῖ ὅπου ἤξερε καί ἡ Φραγκογιαννού, στή μετάνοια καί στήν ἐξομολόγησι σέ πνευματικό διακριτικό. Μόνο πού ἀπαιτεῖται ἐγρήγορη, ἀγάπη πραγματική καί πόθος γιά τόν Θεό, πού θά φέρῃ τή γνώσι, τόν Φωτισμό καί τήν μεταποίησι τῶν παθῶν· ἐπιλογή ἐλεύθερη τοῦ δρόμου αὐτοῦ καί ἐπιμονή μέχρι τό τέλος τῆς πορείας, κάτι πού ἡ θεία-Χαδούλα δέν κατάφερε, γιά νά προικιστεῖ τελικά μέ θάνατο μέσα στό κύμα «εἰς τό ἥμισυ τοῦ δρόμου, μεταξύ τῆς θείας καί τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης»¹⁴.

Εὐαγγελίας Βαμβίνη

¹³ Βλ. Εὐριπίδη Μήδεια, στίχοι 1279-1281.

¹⁴ Ἡ Φόνισσα, 3, 520.15-16

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:

Κήρυγμα, Μοναστήρι Στουπένιτσα, Γιουγκοσλαβία

ΕΙΚΟΝΑ ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΛΟΥ:

Μετάληψις, Μοναστήρι Στουπένιτσα, Γιουγκοσλαβία

Το περιοδικό 'Εσπίνωση εκδίδεται κάθε τρίμηνο. Έκδοτης: Παῦλος Πολιτίδης
Συντακτική ἐπιτροπή: 'Ι. Καλόμοιρος, 'Α. Μωύρου, Π. Πολιτίδης.
Καλλιτεχνική ἐπιμέλεια: Κ. Σισκάκης. Ἐκτύπωση - διέψυση ἐπικοινωνίας:
'Εκδόσεις «Ζέφυρος», 17ης Νοεμβρίου 79, 543 52 Πυλαία, Θεσσαλονίκη, Τηλ.
Κέντρο: 2310/ 948.233 - Διεύθυνση στὸ διαδίκτυο: www.zephyr.gr/stjohn

Παρακαλοῦμε οἱ προαιρετικὲς συνδρομὲς νὰ ἀποστέλλονται στὸ ὄνομα
Γρηγόρη Καλόμοιρος, 17ης Νοεμβρίου 79, 543 52 Πυλαία, Θεσσαλονίκη.
Εὐχαριστοῦμε θερμά.